

1968, 9. červen, Praha. - Článek Jiřího Hanzelky *Hodina pravdy*, uveřejněný v deníku *Mladá fronta*.

Plenární zasedání ÚV KSČ skončilo, dohasínají úvahy o tom, co se tam stalo, i o tom, co se tam nestalo bohužel a co se nestalo bohudík. A proč se tam nestalo nic tak podstatného, abychom už nemuseli volat po zárukách socialistické demokracie a po činech, které by nás postrčily k uskutečnění pětíměsíčních nadějí.

Jakou morální váhu mají demokratická usnesení a provolání, pro něž zvedali na plenárním zasedání beze studu ruce lidé, kteří ještě před pěti měsíci odhodlaně prosazovali říznou osobní diktaturu? Ty ruce se před týdnem zvedaly pro něco, co pro ně bylo ještě před půlrokem zločinem proti straně. Přetvařují se, nebo se přetvařovali tehdy. Lidé tu přetvářku vidí - a znovu ztrácejí důvod věřit v opravdovost výzev a prohlášení.

Vnucuje se myšlenka, že u nás neskončí přetvářka lidí, dokud budeme trpět přetvářku slov. Protože slova, která se přetvařují, matou pojmy, odvádějí od podstaty a brání skutečnému poznání věci. Na cestě k obrodě celé společnosti stojí tato slova jako zátaras. Která jsou to slova, jež se tak nebezpečně přetvařují?

Prvním je slovo *deformace*.

Všechny obludné rozpory mezi teorií a praxí, mezi slovem a činem, mezi pravdou a lží, justiční vraždy ve jménu spravedlnosti, brutalita ve jménu lidskosti, diktatura nedouků ve jménu vědy, proměna bytostně humanistického a demokratického hnutí v nástroj zvěle a osobní diktatury, to všechno se pokrytecky halí do slova deformace. Ale už není čas na přetvářku slov. Musíme vědět a vidět, že ona »deformace« byla záludná, nezákonnými a policejními prostředky vnucená destrukce strany zevnitř a shora. Byla to faktická degradace strany jako celku za kamufláží slov, jež se rozešla se svým významem. Ona »deformace« je v podstatě morální degenerace několika desítek lidí, kteří se zmocnili absolutní vlády nad půldruhým milionem členů strany a nad čtrnácti miliony občanů tohoto státu. V této nahé podobě to je fakt otřesný. Ale chceme-li věci napravit, přestaňme tento pobuřující stav nazývat nevinným slovem »deformace«!

Jeden a půl milionu lidí má červenou knížku, jež jim byla symbolem všeho velkého, zač stojí žít i umírat. Obětovali straně své myšlení, energii a neřídka i soukromý život a zdraví v přesvědčení, že slouží šťastné budoucnosti všech. Marxovo učení od nich požadovalo znalost a logické myšlení. Chtěla je po nich i jejich strana. Do Února. Potom však začalo období víry a disciplíny. Jako v církvi, kterou potírali jako zosobnění tmářství. A vnitřní vývoj užitečného člena strany vyvrcholil ve fanatismu, který je vždycky, všude a za všech okolností hlavní oporou despotů. Pak už pochybnost byla znakem rozkolísanosti, jiný názor byl poznávacím znamením nepřítele. Zůstala jen fanatická víra.

Kolem téhle tragédie statisíců našich oklamaných a podvedených spoluobčanů bychom měli chodit po špičkách. S trpělivostí, která má své meze dané základním životním zájmem většiny.

Ti oklamání, jejichž jménem a za jejichž zády hrstka despotů zavedla stranu na scesti, jsou *povinni* vidět, co neviděli před rokem. Jsou *povinni* dopomáhat k tomu, aby jejich strana ze sebe setřásla mluvky, diletanty a demagogy a aby se zase stala sama sebou, stranou svědomitých, tvořivých a pracovitých lidí, pro něž slovo demokracie není kyselým jablkem, do kterého se musí chtět nechtě kousnout.

Pro takovou obrodu už udeřila dvanáctá. Pro odklady není omluva. Ani ve slově *deformace*.

Druhým zaklínadlem, neméně nebezpečným, je pozoruhodná kombinace tří slov: *chyby a nedostatky*. Ale hned za ní následuje povinně - podle zavedeného rituálu - deklarace *úspěchů*. Dokazují se srovnáváním dnešních čísel s čísly vhodně vybíranými ze statistik starých třicet let. O dnešním světě a o tom, co svět dokázal za těch třicet let, se však cudně mlčí. A především se za clonou »chyb a nedostatků, ale také úspěchů« schovává základní skutečnost, že žádný režim na světě nemůže existovat dvacet let, aniž by vykonal alespoň něco pozitivního. I pro nejneschopnější vedení státu existuje minimum pozitivních činů, pod něž nemůže jít a o nichž nemá právo hovořit jako o zásluhách a úspěších, protože jsou *minimální povinnosti*. Abychom zjistili, jaké je objektivní právo hovořit o úspěších, musíme se podívat rovnou do očí aspoň několika základním skutečnostem.

Nesmí to být ovšem znevážení obětavé práce lidí, kteří poctivě a v dobré víře ukázněně plnili příkazy a směrnice v upřímném přesvědčení, že i když za ně myslí strana, myslí dobře. Řadoví členové strany a řadoví občané mají právo na subjektivní omyly. Toto právo ztrácí jenom ten, kdo si na sebe bere odpovědnost za výkon veřejné funkce.

Nejde tedy o subjektivně poctivé členy strany, ale o ty, kdo se bez dostatečné kvalifikace odborné a morální zmocnili vlády nad stranou a nad celým státem. O ty, kdo svévolně usměřovali proud národních schopností, práce a bohatství. Pokusme se tedy každý pro sebe o *pravdivou* odpověď na několik otázek:

Kolik rodin může v roce 1968 v Československu žít z jednoho platu na úrovni obvyklé ve vyspělých státech?

Kolik rodin u nás může žít z jednoho platu vůbec?

Kolik lidí u nás kupuje a kolik jich shání zboží běžné, potřebné a ve světě obvyklé?

Jak vypadají v přesném a pravdivém srovnání s hospodářsky vyspělými (i nepříliš bohatými) zeměmi naše služby obyvatelstvu, distribuce, osobní doprava, silnice, bydlení, stav domů, stav strojního vybavení průmyslu, stav veřejných financí, platební bilance, devizová platební schopnost, vztahy lidí v práci, v obchodech, na ulicích, v soukromí?

Jak dopadne srovnání občanského pocitu dlouhodobé právní jistoty?

Jaká je odměna za špatnou, průměrnou a mimořádnou práci?

Jaký je postih lenosti a neschopnosti, jak trestáme příživnictví *všeho druhu*?

Jaké jsou vyhlídky československého hospodářství

a) v domácím měřítku, jestliže nedostane berličku třiceti miliard za rok z naší společné kapsy?

b) na světovém trhu v otevřené hospodářské soutěži?

Co se za dvacet let stalo s hodnotou československé měny?

Jaká je faktická svébytnost, samostatnost a plnoprávnost našeho občana uvnitř státu?

Jaká je svébytnost, samostatnost a plnoprávnost našeho státu jako celku ve světě?

Kolik lidí v tomto státě dělá to, co opravdu dovede?

Kolik lidí si veřejně a na účet veřejnosti hraje na něco, čím není?

A pak tedy otázka rozhodující: Znamená uplynulých dvacet let ve své výslednici úspěch, či neúspěch? Způsobily nynější stav věcí jenom chyby a nedostatky, nebo to byla neschopnost a zvlůle diktátorů? Myslíci občany schopné odhalovat jejich obludný podvod na straně i na veřejnosti označovali za rozvratníky a nepřátele. Dělnickou třídu degradovali na údernou pěst své vlastní, osobní moci. Pracující inteligenci vzali na milost, ale vyhradili si právo určovat, koho tím myslí. Jejich soudy byly úměrné jejich vlastní mentální kapacitě.

Ale copak je možné ignorovat dvacet let skutečnost, že Československo je státem československých občanů? Jenom oni mají právo soudit, co je úspěch a co úspěch není. Dovedou prominout nedopatření, to jest »chyby a nedostatky«. Ale zvlůle bezcharakterních diletantů už nestrpí.

V našem povědomí jsou už mnoho let dvě slova, která prokazatelně prodloužila éru osobní diktatury. Slova stejně ošidná jako pohádkové »mha za mnou, mha přede mnou«. Jsou to slova *kult osobnosti*.

Archivy jsou dosud tajné, i když má veřejnost už dvanáct let právo vědět, co se tehdy skutečně stalo a kdo vmanipuloval společnost do protispolečenských zločinů. Nedá se ještě shrnout všechna tragika systému, který ve společnosti nenechal kámen na kameni, který ve jménu socialismu zabíjel socialismus, který ve jménu »vyššího stupně demokracie« likvidoval demokracii.

Pravda o tomto zrůdném systému by byla musela už před dvanácti lety stačit k tomu, aby se odstranila zvlůle, násilí i násilníci v roli vůdců národa. Ale pravda se tehdy zahalila do pokryteckých slov »kult osobnosti«. A dvanáct let trvají pokusy zachovat oponu těch dvou slov nad obdobím, jež svým pravdivým obrazem musí zburcovat svědomí každého člověka, pokud je člověkem.

Další nebezpečná kamufláž je vystavěna z pravdivé, a přece nebezpečné věty: »Strana je nejprogresivnější silou v tomto státě.«

Tady musíme rozeznávat naprosto přesně, co je skutečným obsahem slova »strana«. A nesmíme přitom zapomenout, že monopol moci v rukou malého počtu lidí se podnes nezměnil.

Ale okresní konference KSČ v předjaří prokázaly upřímné vlastenectví, *progresivitu*, poctivost a odpovědnost většiny řadových členů. Prokázaly právě u nich mimořádnou míru politické a občanské zralosti a v mnoha případech i moudrosti bezesporu státnické. Ti lidé hovořili spontánně *a nikdo jim jejich projevy nepsal*. Mluvili nejen gramotně, ale s vynikající přesvědčivostí. Prokázali, že by dovedli žít a pracovat pro stát chytrých, vzdělaných a čestných lidí.

Měli jsme tehdy možnost srovnávat inteligenci, míru odpovědnosti a vyjadřovací schopnost u řadových členů a u jejich nedávných představitelů. Bylo to srovnání zahanbující. Kdo to o nás rozhodoval dvacet let!

Pět měsíců se projevuje obrodný proud, do ledna umlčovaný ve straně i mimo ni. A pak tu je květnové zasedání ústředního výboru, na němž se v podstatě odehrál boj nerozhodný a nerozhodnutý. Proč ještě *takový* boj? Proč už ne konsolidovaná síla v souladu se skutečnou stranou a s miliony plnoprávných občanů tohoto státu, již si včerejší diktátoři dovolili označovat degradujícím a odlidšťujícím slovem *masa*!

Pět měsíců sledujeme s úzkostí projevy jednotlivců, srovnáváme jejich slova z ledna, března a května. Snažíme se poznat, kdo se kam přiklání. Jsme i v červnu bezmocní proti těm, kdo se za dvacet let zmocnili rozhodujících míst a mají dost nehoráznosti, že neodcházejí. Předstírají *progresivitu*. Předstírají ji za kamufláž slova. Ale nemohou předstírat charakter a moudrost, když dokázali, že nejsou ani charakterní, ani moudří.

Snad jsou mezi nimi i lidé poctiví, ale hloupi. Vědí o své neschopnosti, ale »drží post« a jsou k smíchu, pokud nejsou k pláči.

Jsou tam nepochybně i lidé nadprůměrní, kteří do letošního ledna obhajovali scestnou koncepci. Nechápu, že nemají právo hájit dnes to, co *zásadně* potlačovali. Dokud neuslyší vrabce zaspívat slavičí píseň a slona zaštěkat, ať proboha netvrdí, že prodělali vývoj a že jsou schopni sloužit! Mohli by jenom posluhovat - a číhat na příležitost.

Tento stát přece není odkázán na pár desítek lidí! Má jich čtrnáct milionů! Má si odkud vybírat. Už neunese lidi, kteří zapomněli, že politik bez koncepce je jenom politikář a že politik s koncepcí má právo rozhodovat jenom tak dlouho, dokud je schopen svou koncepcí obhájit logickými argumenty a ničím jiným. Musí odejít s dobou, kterou vytvářel a která dožila. Nedokáže to jenom malý člověk. Ale ten nemůže ztratit *právo* na vedoucí postavení, protože to právo nikdy neměl. Jestli ve funkci přesto zůstává, dopouští se vědomého zneužití trpělivosti a lidskosti občanů tohoto státu.

Vinou těchto včerejších lidí nedalo vedení strany záruky, že demokratizace spěje k demokracii. Nemá za sebou ani první, základní čin: vyřazení a izolaci lidí, kteří se provinili. Nerozhoduje, zda jejich proviněním je přemíra ctižádosti, hloupost, chytráctví, pokrytectví, předstírání nebo zločiny proti lidskosti. Všechny tyto vlastnosti jsou pro existenci a vývoj socialistického Československa stejně nebezpečné. Podemílají základy společnosti a rozleptávají kořeny fungujícího státu. *Hubí náš stát*, stát čtrnácti milionů občanů. Je jich jenom několik stovek, ale nedovedou si zvyknout na to, že se státem se nedá hospodařit jako se soukromým záhumenkem.

Bud' bude strana schopna zbavit se všech, kdo se provinili špatným charakterem nebo průměrným, a dokonce invalidním mozkiem, a dosáhne toho, že vedení bude jako celek aspoň tak progresivní jako dobrý milion členů, tedy strana sama - a teprve pak bude mít Komunistická strana Československa morální právo ucházet se o vedení státu k socialistické demokracii, *anebo* budou inspirátoři a odhodlaní (dokonce na všechno odhodlaní) zastánci protisocialistického a protistranického režimu osobní moci dál paralyzovat úsilí progresivní části ÚV. Budou dál blokovat vnitřní obrodu strany a státu. Budou dál odvádět většinu tvořivé energie do slepé ulice pozičních bojů, zneužívajíce velkých myšlenek i velkých jmen, jako to dělali dvacet let. Budou se dál schovávat za rituál sebekritiky, za kouřovou clonu řečí o úspěších, i když byly chyby a nedostatky. Budou dál odsuzovat deformace, jež byly destrukcí, degradací a degenerací. Budou dál vyhlášovat demokratizaci, aby mohli dál hubit demokracii. Budou dál krýt politické zločiny proti lidem, proti straně a proti občanům tohoto státu řečmi

o kultu osobnosti. To všechno budou dělat, zaklínajíce se Marxem, Engelsem a Leninem před tváří světa a zaklínajíce se Stalinem a říznou StB před svým mrtvým svědomím.

Ale musíme vědět, že tito lidé dnes už vědomě brání přirozenému vývoji, jaký požaduje většina, tím provokují extrémů zleva i zprava k neustálým střetáním, jež zneklidňují celou společnost a vyvolávají pocit nejistoty. Ke svým starým vinám, o kterých vědí mnohem víc než my, připojují před tváří veřejnosti zcela bezostyšně novou. Musí opravdu po nich přijít potopa?

Tento měsíc, červen devatenáct set šedesát osm, rozhodne. Komunisté na šesti tisících schůzích - a to je nesporná a úctyhodná síla - budou volit kandidáty a volitele sto dvaceti členů nejvyššího shromáždění vládnoucí strany. Budou muset volit s vědomím, v jaké době a k jaké práci vybírají své mluvčí. Vědí, že na konsolidaci ČSSR na skutečně socialistických základech, na vytvoření demokratického státu bez politických a hospodářských desperátů mohou stačit jenom nejlepší mozky podepřené nespornými charaktery.

Budoucí tvář ÚV je v rukou jednoho a půl milionu lidí. Mají možnost i povinnost dokázat svou věrnost idejím, svou progresivitu, svou *skutečnou* schopnost zvolit sto dvacet lidí, kteří nemění barvu, kteří nemají zapotřebí dokazovat svou příliš čerstvou nebo příliš matnou pokrokovost, vlastenectví a věrnost socialismu, protože to všechno už dokázala léta jejich života. Veřejné schůze strany za pět měsíců prokázaly, že takových lidí je dost. Jediné, co jim dosud chybělo, byla nomenklatura, onen kastovní punc komunistů Ia kategorie, kteří měli osudy strany i osudy státu v rukou dvacet let. Ale musíme v červnu 1968 vědět, že nomenklatura byla vytvořena jako klíč k systému spolehlivých koleček stalinského mocenského stroje. Dodnes nebyla nomenklatura zrušena. Červnové okresní konference mají možnost a také povinnost volit nejlepší z nejlepších, bez ohledu na nomenklaturu.

Před volbou - má-li vést k jednoznačné nápravě veřejných věcí - musí strana především rozmetat clonu příliš milosrdných, matoucích a zavádějících slov. *Jenom celá pravda otvírá možnost celé nápravy a celé obrody. Každý člen strany musí v červnu prožít svou hodinu pravdy.* Než vysloví jméno, než zvedne ruku, musí v sobě najít sílu nazvat si věci pravým jménem, uvědomit si, co je třeba udělat a kdo je schopen to udělat pro něj a jeho jménem, komu může, smí, a pak také musí dát důvěru.

Už v červnu se rozhodne, kam strana vykročí v září^r a zda tímto zářijovým krokem *dá občanům tohoto státu dost důvodů, aby jí do příštích let svěřili osudy své i osudy Československa.* Protože po volbách delegátů a po sjezdu přijde brzo chvíle, kdy budou o svých představitelích v nejvyšším zákonodárném shromáždění rozhodovat *všichni plnoprávní občané tohoto státu.* Ústava jim dává právo této [konečné, rozhodující volby.

A ústava platí pro všechny.

Mladá fronta, 9. června 1968, s. 1-2.